

Parkeringstillstånd för rörelsehindrade

Den som på grund av varaktigt funktionshinder har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand har rätt att få ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade prövas och utfärdas av den kommun där sökande är folkbokförd eller om sökande inte är folkbokförd i landet, där han eller hon vistas. Det är inte tillåtet för kommunen att ta betalt för ansökan eller parkeringstillståndet.

Ett parkeringstillstånd gäller i hela landet (trafikförordningen, TrF, 13 kap 8 §), men länderna inom EU har förbundit sig att acceptera tillstånd utfärdade i andra EU-länder. För EES gäller motsvarande regler som inom EU.

I Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om parkeringstillstånd för rörelsehindrade (TSFS 2009:73 med ändringar t.o.m. TSFS 2016:19) finns regler för tillståndets utseende som harmonierar med motsvarande regler i andra EU-länder.

FIGUR 5. Utseendet på ett svenskt parkeringstillstånd, fram respektive baksida

Boverket har regler för tillgänglighet

För att underlätta för rörelsehindrade att delta i samhället på villkor så lika de som gäller för andra medborgare som möjligt, finns regler för hur bostäder, arbetsplatser och allmänna lokaler ska kunna nås. Tillgänglighetsreglerna har betydelse för hur parkeringsplatser och angöringsplatser kan placeras.

Allmän platsmark

Allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader, ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. I Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2011:5 ALM 2) finns krav om tillgänglighet enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL (8 kap 12 § första stycket). Plats för angöring och parkeringsplats för rörelsehindrade ska ordnas inom 25 meters gångavstånd från en tillgänglig och användbar entré till publika lokaler, arbetsplatser och bostadshus. Det finns även krav om bredd på angörings- och parkeringsplats, lutning i längd- och sidled samt markbeläggning (BFS 2014:3, BBR avsnitt 3:1).

En kommun kan ha utökade riktlinjer för tillgänglighet, till exempel kortare avstånd mellan angöringsplats och entréer, lägre lutningar eller nivåskillnader. Att det finns möjlighet att ordna både angöring och parkeringsplatser för rörelsehindrade nära entréer är viktigt eftersom många som, permanent eller tillfälligt, har svårt att förflytta sig inte har rätt att parkera på platser för rörelsehindrade.

Det tillgängliga utrymmet nära entréer vid till exempel vårdinrättningar, allmän service och handel är av naturliga skäl begränsat. Beviljande av parkeringstillstånd behöver vara restriktivt för att ge en god tillgänglighet för dem som har svårast att förflytta sig. Förhållanden i den egna kommunen får inte påverka bedömningen eftersom ett tillstånd gäller i stora delar av Europa.

Trots att kvartersmark ibland anges som "allmänplatsliknande" miljöer i en detaljplan, omfattas inte kvartersmarken av Boverkets tillgänglighetskrav enligt ALM. Det kan handla om centrummiljöer med kvartersgator och torg eller förgårdsmark mellan allmän gata och byggnader.

I PBL (8 kap 9 §) finns dock krav för kvartersmark samt krav för tillgänglighet och användbarhet på tomter i BFS 2014:3 (BBR avsnitt 3:12). Kraven på kvartersmark och utformningskraven för tillgänglighet och användbarhet prövas i samband med bygglov.

Fotograf: Karin Hassner, WSP Sverige AB.

Vem kan få tillstånd?

Lagstiftning

Regler för vem som kan få parkeringstillstånd finns i trafikförordningens 13 kapitel 8 §. Nuvarande lydelse kom till 1998 med förändringar av redaktionell art 2008 och 2014.

Enligt TrF kan parkeringstillstånd utfärdas för rörelsehindrade, både till dem som själva kör fordonet och till dem som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet. Den rörelsehindrade ska ha ett varaktigt funktionshinder som medför väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand.

Tillämpning

Som ett komplement till trafikförordningen får Transportstyrelsen ge ut föreskrifter och allmänna råd om hur parkeringstillstånden ska se ut, i vilken omfattning som utländska tillstånd får användas i Sverige, hur parkeringstillstånden ska användas samt villkor för utfärdande.

Förutom texten i trafikförordningen och Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, så ger de överklagningsärenden som Transportstyrelsen hanterar vägledning i handläggningen av parkeringstillstånd.

Flera funktionshinder utgör inte grund för parkeringstillstånd, trots att de komplicerar tillvaron för berörda personer och att ömmande fall kan förekomma. Grunden för att bevilja parkeringstillstånd är att personen har väsentlig svårighet att förflytta sig.

Undantag från parkeringsregler på en speciell plats eller en mer allmän dispens från parkeringsregler är ett alternativ om paragrafen om parkeringstillstånd för rörelsehindrade inte räcker till. Dispenser för en viss kommun beviljas av respektive kommun, länsstyrelsen kan ge dispens för ett helt län och Transportstyrelsen för hela riket.

På följande sidor listas olika frågeställningar som kan vara aktuella vid handläggning av parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

TABELL 4. Skäl för ansökan och vägledning för bedömning

Skäl	Vägledning för bedömning
Rörelsehindrat barn	- Det är viktigt att skaffa sig en samlad bild av barnets förmåga att förflytta sig. Rörelsehindrade barn som är så små att även friska barn i samma ålder åker i vagn beviljas vanligen inte tillstånd, om det inte finns speciella omständigheter. Exempel på detta är funktionshinder som medför behov av speciella hjälpmedel vid förflyttning, andningssvårigheter eller liknande. Funktionshindret ska vara bestående. För äldre barn kan tillstånd utfärdas om de är för små för att lämnas att vänta under tiden som föraren parkerar bilen. Vid vilken ålder barn kan förväntas klara av att vänta den stunden är individuellt, men inträffar vanligen i mellanstadieåldern, förutsatt att de inte har andra handikapp som gör att de inte kan lämnas ensamma. I så fall bedöms deras fall på samma sätt som andra som söker i egenskap av passagerare. Vid osäkerhet om hur länge ett barn kommer att behöva parkeringstillstånd kan kommunen utfärda tillståndet för en kortare period än den som tillstånd normalt utfärdas för.
Svårighet att betala	- Fysisk svårighet att betala i parkeringsautomat utgör inte grund för utfärdande av parkeringstillstånd.
Bred parkeringsplats	- Enbart behov av att parkera på en bred plats, t.ex. på grund av svårighet att kliva in i eller ut ur bilen, berättigar inte till parkeringstillstånd.
Svårighet att bära	- Svårighet att bära utgör inte underlag för beviljande av parkeringstillstånd.

TABELL 4. Skäl för ansökan och vägledning för bedömning, fortsättning

Skäl	Vägledning för bedömning
Dubblett	- Det är inte möjligt att göra kopior eller dubletter (med samma tillståndsnummer) av ett tillstånd.
Flera tillstånd till en person	- Kommunen har ingen skyldighet att utfärda mer än ett tillstånd per person. Motiv för att strikt endast utfärda ett tillstånd per person kan vara att begränsa antalet parkeringstillstånd, men också att undvika gränsdragningsproblem. - Det kan finnas personer som är i behov av mer än ett tillstånd, t.ex. för att vid resa både kunna parkera den egna bilen på avreseorten och för att kunna använda hyrbil på resmålet. Det finns exempel på att denna situation har lösts genom dispens för det egna fordonet vid flygplatsen på hemorten. En mark-/fastighetsägare kan utfärda de dispenser som denne tycker är lämpligt.
Färdtjänstfordon	- Färdtjänst är en form av kollektivtrafik. Eftersom parkeringstillstånd är knutna till en person, inte ett fordon, kan de inte utfärdas för färdtjänstfordon. Färdtjänstens behov av att parkera nära entréer kan ordnas genom parkeringstillstånd som söks hos och utfärdas av berörd kommun, tillfälligt eller för längre tid. Även det generella undantaget från parkeringsbestämmelser vid transport av sjuka eller rörelsehindrade (TrF 11 kap 9 §) kan tillämpas. - Där det finns behov kan särskilda ändamålsplatser för angöring med färdtjänst och/eller taxi anordnas.
Förare eller passagerare?	- Samma person kan inte få tillstånd både som förare och passagerare. Om ansökan är oklar (uppgift saknas eller båda är ifyllda) så måste sökanden förtydliga.
Plötslig försämring av gångförmåga	- Om uppgift om gångförmåga skiljer mycket mellan två intyg skrivna nära varandra i tid, bör en komplettering som förklarar varför en försämring har skett på kort tid krävas. Detta för att sökanden, t.ex. vid avslag, inte ska byta till en mer "generös" läkare som intygar att personen har väsentlig svårighet att förflytta sig, utan att någon faktisk försämring har skett.
Föräldrar med delad vårdnad	- Om ett tillstånd har utfärdats för ett barn följer tillståndet barnet, inte (någon av) föräldrarna eller fordonet.
Mag- och tarmsjukdomar	- Mag- eller tarmsjukdom innebär inte väsentlig förmåga att förflytta sig. Personer med dessa sjukdomar kan därför inte beviljas parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Förutom att hänvisa till den allmänna "nödregeln" finns det i trafikförordningen (11 kap 9 § punkt 7), en möjlighet att ge personer med behov av att snabbt parkera i närheten av en toalett dispens från parkeringsregler. Dispens inom en kommun beviljas av kommunen, inom ett län av länsstyrelsen. Transportstyrelsen kan bevilja dispenser som gäller i hela landet.

TABELL 4. Skäl för ansökan och vägledning för bedömning, fortsättning

Skäl	Vägledning för bedömning
Motstridiga uppgifter i ansökan	- Både ansökan och eventuellt intyg från läkare eller fysioterapeut ska innehålla uppgift om gångförmåga/gångsträcka. Om uppgiften saknas ges sökanden möjlighet att komplettera. Detsamma gäller om uppgifter är motstridiga, alternativt kan förtroendeläkare rådfrågas.
Passagerare	- En person som inte själv kör bil, men som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför bilen kan beviljas parkeringstillstånd. Det är i dessa fall viktigt att göra en samlad bedömning av personens funktionsnedsättning. Förutom den väsentliga svårigheten att förflytta sig ska personen inte klara sig själv utan föraren en kort stund. Oförmåga att kommunicera med främmande personer, behov av livsuppehållande hjälpmedel, svår utvecklingsstörning, svår epilepsi, svåra spasmer, risk för att falla, döv- eller blindhet eller vissa psykiska sjukdomar är exempel på orsaker som kan göra personen hjälplös utan föraren. - Bedömningar av om den sökande regelbundet behöver hjälp av föraren grundas på sökandes förmåga att ensam invänta föraren vid målpunkten och ska inte påverkas av beviljad assistans eller andra externa faktorer.
Psykisk sjukdom	- Vissa psykiska sjukdomar kan försätta den sjuka personen i ett tillstånd som gör att denne inte kan förflytta sig mer än ett fåtal meter mellan den egna bilen och entréer. Denna typ av psykisk sjukdom kan därför utgöra grund för utfärdande av parkeringstillstånd för rörelsehinder eftersom den psykiska sjukdomen påverkar personen på samma sätt som en fysisk. Läkarintyg om psykisk sjukdom som grund för parkeringstillstånd bör utfärdas av läkare som är specialist i psykiatri.
Varaktighet	- Enligt trafikförordningen kan parkeringstillstånd endast utfärdas för personer som har en varaktig funktionsnedsättning. Det saknas aktuell rättspraxis om vad som avses med varaktigt, men sannolikt rör det sig om en period på minst sex månader. Om varaktigheten är okänd, t.ex. om funktionen kan förbättras över tid, genom operation eller medicinering är det möjligt att utfärda tillstånd för en kortare tid och, om behovet kvarstår, därefter utfärda nytt tillstånd (för en längre tid).
Verksamheter	- Eftersom parkeringstillstånd är knutna till en person, inte ett fordon, kan de inte utfärdas för fordon som används i verksamheter som transporterar personer med nedsatt rörlighet, t.ex. särskilda boenden. Om någon som färdas i fordonet har parkeringstillstånd för passagerare kan detta användas. Här kan också det generella undantaget från parkeringsbestämmelser vid transport av sjuka eller rörelsehindrade (TrF 11 kap 9 §) vara tillämpligt.

TABELL 4. Skäl för ansökan och vägledning för bedömning, fortsättning

Skäl	Vägledning för bedömning
Väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand	- Det finns ingen fastställd gräns för den maximala längd som sökande ska kunna gå för att beviljas parkeringstillstånd. Tidigare har gränsen 100 meter ofta uppgetts, men det finns inget stöd för det i lagstiftning, förordning eller rättsfall. Hundra meter kan ses som ett riktmärke, som kan över- eller underskridas. Förmågan att förflytta sig behöver grunda sig på en samlad bedömning av personens svårigheter. Förflyttning som är mycket långsam eller är förenad med svår smärta är exempel på omständigheter som kan vägas in i bedömningen.
Årstidsberoende tillstånd	- En del personer har en funktionsnedsättning som gör det svårt att förflytta sig framförallt vintertid. Det kan exempelvis handla om reumatism eller annan sjukdom som förvärras av kyla eller personer som har stor svårighet att röra sig över ytor som inte är släta. Dessa personer kan beviljas tillstånd som endast gäller under vinterhalvåret. - Det ska röra sig om specifika svårigheter, inte att det allmänt är svårare att förflytta sig när det är halt eller snö på marken.

Det är möjligt för alla fordonsförare att stanna och lämna av/hämta en person på en på- och avstigningsplats, på plats med parkeringsförbud eller plats reserverad för rörelsehindrade, om den skjutsade är en person som är sjuk eller har svårt att gå (TrF 11 kap 9 § punkt 7). Det är även möjligt att köra på gågator vid oförutsett väder eller vid transport av personer som är sjuka eller har svårt att gå (TrF 8 kap 1 §) vid transport av personer som är sjuka eller har svårt att gå (TrF 8 kap 1 §).

RÄTTSFALL

HD NJA 2014 s. 929: Ett fall där två personer (inklusive föraren) har ledsagat en 92-åring med svag syn och dålig balans från bilen till lägenheten två trappor upp har inte ansetts vara parkering och parkeringsanmärkningen undanröjdes. Bilen stod enligt polisen uppställd på plats med parkeringsförbud under 8 minuter.

Överklagningsärenden hos Transportstyrelsen

Här redogörs kortfattat för de beslut i överklagningsärenden som fanns på Transportstyrelsens webbplats i februari 2016. Nya avgöranden publiceras löpande. Vid handläggning av svåra ärenden, gå gärna in på Transportstyrelsens webbplats och se om något av besluten kan ge vägledning i det aktuella fallet.

Parkeringstillstånd till barn (2015)

Transportstyrelsen bifaller ett barns ansökan om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Barnet, som är under tre år, har flera svåra handikapp och kan inte förflytta sig, sitta, hålla huvudet eller kommunicera. Dessutom har barnet bland annat andningsbesvär och problem med slem som innebär behov av omedelbar hjälp av vuxen. Transportstyrelsen konstaterar att det vid en samlad bedömning framgår att barnet är i behov av mer omfattande hjälp av föraren än andra barn i samma ålder samt att funktionshindret är varaktigt. Däremot är enbart behovet av stor bil och större parkeringsutrymme inte skäl.

Parkeringstillstånd för passagerare

Transportstyrelsen bifaller ansökan från person som efter slaganfall kan gå cirka 50 meter, har balanssvårigheter, inte kan använda rollator på grund av svag arm och som saknar förmåga att tala. Enligt läkarintyg behöver personen regelmässigt hjälp utanför fordonet och levande stöd för att kunna förflytta sig. Personen bedöms ha så stort behov av föraren utanför fordonet att hon/han inte kan lämnas ensam.

Avslag till förare som tidigare har haft parkeringstillstånd

Person med artros, gångsträckan varierar mellan 50 och 100 meter. Personen har behov av att kunna öppna dörren helt för att komma i och ur bilen. Transportstyrelsen grundar sitt beslut på förmåga att förflytta sig till fots med eventuella hjälpmedel. Av handlingarna framgår inte om personen använder gånghjälpmedel eller om ett sådant skulle påverka förmågan att förflytta sig. Vid den samlade bedömningen finner Transportstyrelsen därför att även om personen har ett rörelsehinder är det inte visat att den har sådana väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand att det medför rätt till parkeringstillstånd. Att personen tidigare har haft parkeringstillstånd saknar betydelse för bedömningen.

Avslag till person som sökt som förare, har tidigare haft tillstånd

Person som kan gå 100–200 meter med rullator men har problem med balans, andning vid kyla och utökad risk att halka på grund av nedsatt känsel i fötterna. Utan rullator kan personen gå 20–30 meter. Transportstyrelsen gör sin bedömning på förmågan att förflytta sig till fots med eventuella hjälpmedel och finner att personens gångförmåga inte uppfyller kravet på väsentliga svårigheter. Att personen tidigare haft parkeringstillstånd saknar betydelse i bedömningen.

Kommunen ska bevilja parkeringstillstånd till passagerare som alltid har två assistenter med sig.

Personen kan inte alls förflytta sig på egen hand, den har svåra epilepsianfall och behöver tillsyn dygnet runt. Grund för beslutet är personens behov av hjälp av föraren utanför fordonet. Eftersom personen inte kan förflytta sig på egen hand och dessutom behöver så omfattande hjälp utanför fordonet att den inte kan lämnas ensam uppfylls kraven för att bevilja parkeringstillstånd. Parkeringstillstånd är personliga och endast de omständigheter som rör sökanden prövas. Det är den sökandes behov, inte externa faktorer som att den har beviljats assistans, som utgör grund för bedömningen.

Bifall till förare

Person som inkommit med nytt läkarintyg som anger längsta gångförmåga 10 meter med kryckkäpp. Ett tidigare, odaterat intyg har angett 100 meter utan belastning. Orsaken till gångsvårigheterna är hjärtproblem, andfåddhet och problem med ländryggen. Det medicinska tillståndet är bestående och förväntas försämrats med stigande ålder. Transportstyrelsen anser att den nedsatta gångförmågan är rimlig med tanke på de medicinska besvären samt den sökandes höga ålder och återsänder ärendet till kommunen för utfärdande av parkeringstillstånd.

Transportstyrelsen avslår överklagande från förare

Personen är stel och har svaga benmuskler samt har höftproteser. Personen uppger att den på sommaren kan gå 100–200 meter men blir mer stel på vintern samt är rädd att halka. Kan vintertid ibland inte ens gå 50 meter. Transportstyrelsens beslut grundar sig på personens möjlighet att förflytta sig till fots med eventuella hjälpmedel. Av läkarintyg framgår att sökanden kan gå 200 meter med hjälpmedel. Även om det är klart att sökanden har ett rörelsehinder anses den inte ha så väsentliga svårigheter att förflytta sig att det motiverar ett parkeringstillstånd. Att personen tidigare haft parkeringstillstånd saknar betydelse i bedömningen.

Transportstyrelsen bifaller tillstånd till förare.

Enligt läkarintyg har personen gångsvårigheter och smärta, med stor svårighet kan sökanden gå 200 med hjälp av kryckor. Efter förflyttning följer, enligt sökanden, svår smärta. Transportstyrelsen anser att personen har så väsentlig svårighet att förflytta sig med hjälpmedel att den ska beviljas parkeringstillstånd. Transportstyrelsen har inte tagit hänsyn till var personen bor eller hur parkeringssituationen ser ut där.

Villkor för att använda parkeringstillstånd

Ett parkeringstillstånd gäller i hela landet, oavsett vilken kommun som har utfärdat tillståndet.

Parkeringsstillståndet är kopplat till den person som det har utfärdats för. Någon koppling till ett speciellt fordon finns inte, utan det följer alltid den person som har tillståndet. Om tillståndet har beviljats för en person i egenskap av passagerare så måste den personen resa med fordonet för att tillståndet ska få användas. En person som har tillstånd i egenskap av förare kan inte använda tillståndet när hon eller han är passagerare.

Parkeringsstillståndet ska placeras fram i bilen så att det är lätt synligt för parkeringsvakt.

RÄTTSFALL

HD NJA 2005 s. 20: För att få parkera på plats för rörelsehindrad krävs, förutom innehav av parkeringstillstånd, att tillståndet placeras på ett sådant sätt att det är "klart synligt för kontroll".

Parkeringsstillståndens giltighet

Ett parkeringstillstånd skall vara tidsbegränsat och får utfärdas för högst fem år i taget. Innehavaren måste ansöka om nytt parkeringstillstånd inför varje tidsperiods upphörande. Kommunen gör en individuell prövning av hur länge ett parkeringstillstånd skall gälla för en viss person. Exempel på när kommunen kan utfärda tillstånd för en kortare tid än fem år är om en persons möjlighet att gå förväntas bli bättre, till exempel efter en behandling eller operation, eller för barn som har tillstånd i egenskap av passagerare om den ålder då de kan förväntas klara sig på egen hand en kort stund närmar sig. Det är möjligt att utfärda tillstånd endast under vinterhalvåret om personens rörelsehinder är begränsat till den tiden på året.

Exempel på när kommunen kan utfärda tillstånd för en kortare tid än fem år gäller barn med tillstånd i egenskap av passagerare som närmar sig den ålder då de kan förväntas klara sig på egen hand en kort stund.

I samband med utlämnande, och på kommunens webbplats, kan det vara bra att upplysa om i hur god tid ansökan om förnyelse behöver komma in för att undvika ett glapp mellan två perioder. Kommunen bör inte ha som rutin att påminna när tillstånd snart upphör att gälla. Förutom mer administration kan innehavaren få problem om påminnelsen uteblir.

Om de förhållanden som gällde vid ansökan har ändrats, till exempel om personen genom operation eller medicinering har fått bättre förmåga att förflytta sig, kan parkeringstillståndet återkallas.

Användande av parkeringstillstånd på allmän platsmark

Vilka rättigheter som följer med ett parkeringstillstånd följer av trafikförordningen (13 kap 8 §).

Där parkering är förbjuden eller begränsad till en kortare tid än 3 timmar, får den med parkeringstillstånd parkera i högst 3 timmar. Där parkering är tillåten i 3 timmar men mindre än 24 timmar får den med parkeringstillstånd parkera i högst 24 timmar. Parkeringstillstånd ger även rätt att parkera i högst 3 timmar på gågata.

Det är möjligt för kommunen att reglera tiden på en parkeringsplats för rörelsehindrade genom en lokal trafikföreskrift (LTF). Detsamma gäller om kommunen vill ha generösare reglering än vad som gäller enligt trafikförordningen.

Parkeringstillståndet ger rätt att parkera på parkeringsplats som, genom LTF, reserverats för personer med parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Den parkeringstid som anges för platsen gäller.

Parkeringstillståndet gäller inte på platser som är reserverade för visst ändamål eller fordonsslag, exempelvis lastplatser eller platser för beskickningsbilar, taxi, mc och liknande.

Det finns inget i lagstiftningen som säger att den som har parkeringstillstånd för rörelsehindrade ska få parkera utan avgift. Traditionellt har det varit så, framförallt på grund av att den som inte kan gå kan ha praktiska svårigheter med att erlägga avgift. Med modern teknik är det möjligt att erlägga avgift, vid varje tillfälle eller med periodbiljett, utan att behöva förflytta sig. Det motivet för avgiftsfrihet är därmed inte längre aktuellt.

Fotograf: Karin Hassner, WSP Sverige AB.

Användande av parkeringstillstånd på kvartersmark

Villkoren för de europeiska tillstånden är att de ska gälla på allmän plats. Även om markägare inte har någon skyldighet att acceptera eller ge förmåner till personer med parkeringstillstånd så är det vanligt att de gäller även på kvartersmark. Villkoren vad avser parkeringstid och/eller avgift kan skilja sig från de allmänna villkoren. Vid parkering på kvartersmark behöver tillståndsinnehavaren själv förvissa sig om vilka regler som vid aktuellt tillfälle gäller på platsen. Ofta, men inte alltid, är reserverade parkeringsplatser avgiftsfria.

Utländska tillstånd/utland

Tillstånd utfärdade inom EES¹ gäller för personer i Sverige på samma sätt som svenska tillstånd. Tillstånden bör ha ett utseende som uppfyller kraven i föreskrifterna.

Tillstånd som är utfärdade utanför EES gäller i Sverige förutsatt att de är försedda med den internationella handikapp-symbolen samt är utfärdat på, eller används tillsammans med bestyrkt översättning på danska, engelska, franska, norska, svenska eller tyska. Vid permanent inflyttning är kortet giltigt ett år, därefter krävs ett svenskt tillstånd.

Not. 1. EES omfattar EU samt Norge, Island och Liechtenstein. Observera att Schweiz inte ingår i EES.

Omvänt gäller ett svenskt parkeringstillstånd i alla EES-länder enligt de regler som gäller i respektive land. Enligt Transportstyrelsens föreskrift (TSFS 2009:73 med ändringar t.o.m. TSFS 2016:19) ska kommunen vid utfärdande av parkeringstillstånd på begäran tillhandahålla en översikt över villkoren för användandet i de olika medlemsstaterna i Europeiska unionen. Översikten ska grundas på kommissionens faktablad (punkt 4 i rådets rekommendation 98/376/EG 4 juni 1998). Det kan vara praktiskt att ha denna information på kommunens webbplats.

Återkallelse

Om grunderna för utförandet är oriktiga eller om kortet missbrukas kan det återkallas. Rutin för återkallelse bör innehålla varning och möjlighet för innehavaren att yttra sig.

Handläggning

Att handlägga parkeringstillstånd för rörelsehindrade ingår i kommunens ansvarsområde inom ramen för de löpande/ordinarie arbetsuppgifterna. Kommunen kan inte ta betalt för handläggningen och ska följa förvaltningslagens (1986:223) allmänna krav på handläggning av ärenden (7 §).

Exempel på handlägningsprocess och rutin för handläggning av parkeringstillstånd finns i bilaga 3 *Handlägningsrutin* för parkeringstillstånd och bilaga 4 *Handlägningsprocess* parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Rutiner

Ansökan om parkeringstillstånd sker normalt i den kommun där sökanden är bosatt (folkbokförd). Undantaget är om en person saknar folkbokföringsadress, ansökan ska då göras i den kommun där personen vistas. Det är inte möjligt att ansöka i en annan kommun vid missnöje med beslutet i den egna kommunen.

Kommunen har inte rätt att ta ut någon avgift, varken för ansökan eller för ett beviljat tillstånd. Vid flytt till en annan kommun är utfärdande kommun ansvarig för tillståndet giltighetstiden ut, därefter ansöks om nytt tillstånd i den nya kommunen.

Det finns standardiserade ansökningsformulär som kommunen kan köpa, men inget hindrar att kommunen tar fram en egen ansökningsblankett på papper och/eller ett digitalt formulär (e-tjänst). Ansökan ska vara undertecknad av sökande, god man eller genom fullmakt.

Beslut om parkeringstillstånd är myndighetsutövning. För att säkerställa att alla ansökningar behandlas lika kan det vara bra att ha en fast rutin för handläggningen. Det underlättar också för handläggare och sökande om handläggningen alltid sker på samma sätt. Om det uppstår frågor kring hante-

ringen i ett visst ärende kan det vara svårt att komma ihåg hur det gjordes i just det fallet. Med en rutin som alltid följs kan kommunen även svara på frågor om hanteringen av enskilda fall.

Kommunens handläggare behöver ha delegation för att kunna fatta beslut om parkeringstillstånd. Registrering av ansökningarna innebär inte att besluta och därför kan även andra personer arbeta med den uppgiften. Detsamma gäller arkivering och gallring. Samtliga som kommer i kontakt med ansökningarna omfattas dock av tystnadsplikt.

Om det normalt endast är en person som handlägger ärenden om parkeringstillstånd, bör ytterligare en person vara insatt i rutiner och handläggning för att klara kort- och långtidsfrånvaro på grund av semester, sjukdom eller om den ordinarie handläggaren har en personlig koppling till en sökande. Vid fall som är svåra att avgöra är det bra om det finns en möjlighet för handläggaren att diskutera med en kollega eller överordnad.

Ett beslut ska endast grundas på senast inkommen ansökan. Tidigare inkomna ansökningar eller intyg är inte grund för beslut, men kan påverka processen. Om de till exempel skiljer sig mycket från de senast inkomna handlingarna kan det var grund för att anlita förtroendeläkare.

Om fler personer än handläggaren/handläggarna kan svara på frågor, ge anvisningar för ansökningar m.m. är det inte enbart en god service. Det avlastar handläggarna och kan därmed förkorta handläggningstiderna. Om ansökningen registreras direkt när den kommer in, i väntan på handläggning, kan även andra än handläggaren se att den har kommit in.

Utfärdade parkeringstillstånd är värdehandlingar och ska därför skickas med rekommenderat brev eller lämnas ut över disk.

Avslag bör skickas med mottagningsbevis så att handläggaren vet vilket datum som sökanden tagit del av handlingarna och överklagningstiden börjar. Det ska framgå vad avslaget grundar sig på och anvisningar för överklagan ska bifogas avslaget.

Utfärdande av parkeringstillstånd är myndighetsutövning och kan inte läggas ut på entreprenad eller överlåtas till konsult.

Kommunen behöver ha rutiner för arkivering och gallring. Det kan vara lämpligt att ha en akt tillgänglig i ett närarkiv ett par år efter senaste händelse innan den lagras i ett centralt kommunarkiv.

Sekretess

All hantering av ansökningar om parkeringstillstånd är sekretessbelagd, även avslag. Det innebär att informationen i handlingen måste hanteras på ett sådant sätt att den sökandes identitet eller andra uppgifter som kan identifiera den sökande inte röjs vid utlämnande av själva handlingen Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) kap. 26 § 1. Skyddet innebär att rätten för andra att ta

del av uppgifterna är starkt begränsad.

Alla som kommer i kontakt med ansökningar och/eller tillstånd omfattas av tystnadsplikt. Beroende på hur kommunens delegationsordning ser ut kan flera personer beröras; handläggare, överordnad som deltar i beslut eller skriver under tillstånden och registrator till exempel. Därför är det viktigt att beslutande nämnd har riktlinjer för hantering av parkeringstillstånd som delges alla inblandade. Delegationsbeslut ska vara avidentifierade när de redovisas i nämnden.

Begäran om att få ta del av handlingar inom detta området ska sekretessprövas vid varje enskild förfrågan.

Akter som rör ansökningar (avslag eller beviljanden) ska förvaras inlåsta på ett sådant sätt att endast berörd personal kommer åt dem. De får inte lämnas framme obehållna eller lämnas kvar framme efter arbetsdagens slut. För att minska risken att akter ligger framme på skrivbordet oövervakat bör rutinen vara att endast ta fram så många akter som handläggaren hinner arbeta med under 1–2 timmar.

Om det finns behov av att skicka e-post angående parkeringstillstånd ska den vara krypterad eller på annat sätt avidentifierad. Om det saknas möjlighet att kryptera e-post kan handläggaren maskera delar av innehållet och meddela de maskerade uppgifterna till rätt person via telefon.

En person som vill hämta ut handlingar måste kunna legitimera sig. Bud måste även kunna visa fullmakt eller tillståndshavarens legitimation. Kommunen bör ha som rutin att en person som hämtar ut handlingar skriver sin namnteckning, tillsammans med datum och uppgift om identitetskontroll och att detta förvaras i akten. Observera att den som lämnar ut parkeringstillstånd över disk omfattas av tystnadsplikt.

Utlämnande av akt

En akt som innehåller ansökningar om parkeringstillstånd får endast hämtas ut av sökanden/tillståndshavaren eller person som har dennes fullmakt.

Innan utlämnande sker sekretessprövning. Om akten inte innehåller någon känslig uppgift, till exempel anmälan om missbruk, kan tillståndshavaren läsa akten på plats eller få kopior. Om akten innehåller känsliga handlingar kan, efter sekretessprövning, beslut tas om att inte lämna ut en viss handling eller att vissa uppgifter i akten ska maskeras innan utlämnande.

Det ska framgå av kommunens rutiner vem eller vilka som utför sekretessprövning och beslutar om sekretess. Den som begär ut en handling ska upplysas om att sekretessprövning kan behövas innan utlämnandet.

Fotograf: Karin Hassner, WSP Sverige AB.

Läkarintyg och andra intyg

Det finns inte något generellt krav på att den sökande ska bifoga ett läkarintyg, men kommunen har rätt att begära det. Hur rutinerna för att begära in läkarintyg ser ut varierar mellan olika kommuner. En del kommuner begär alltid läkarintyg vid den första ansökan, andra gör det endast i fall där handläggaren inte själv kan avgöra behovet. Om funktionshindret är bestående, och det inte är sannolikt att detta kan ändras över tid, kan kommunen ha som rutin att läkarintyg inte krävs vid förnyande av parkeringstillstånd. Inget hindrar att kommunen begär läkarintyg om det finns anledning att tro att behandling eller andra omständigheter kan ha förbättrat den sökandes förmåga att förflytta sig.

Oavsett om läkarintyg begärs eller inte, så är det kommunen som avgör om kraven för att erhålla parkeringstillstånd uppfylls. Läkarintyget utgör endast ett underlag för beslut. För att underlätta för läkaren, och för handläggaren att tolka utlåtandet, kan det vara bra att använda en särskild blankett. Av den blanketten kan villkoren för parkeringstillstånd framgå och det kan finnas instruktioner för hur läkaren ska beskriva på vilket sätt personens funktionshinder medför väsentliga svårigheter att förflytta sig. Att enbart uppge en diagnos är inte tillräckligt, eftersom varje ansökan ska prövas individuellt och det inte finns några allmänna diagnoser som ger rätt till parkeringstillstånd. Som alternativ eller komplement till läkarintyg kan intyg som

beskriver personens gångförmåga inhämtas från sjukgymnast eller fysioterapeut. Den som utfärdar intyget kan vara personens ordinarie läkare/fysioterapeut eller någon som sökanden anlitar specifikt för att bedöma gångförmågan.

Förtroendeläkare

Som ett stöd i bedömningen av ansökningarna kan kommunen anlita en förtroendeläkare. Det kan till exempel handla om att tolka de underlag som sökanden har lämnat in. Förtroendeläkare kan också konsulteras om inkomna uppgifter misstänks vara oriktiga, om de är motstridiga eller om sjukdomen skulle kunna medföra nedsatt körförmåga (gäller personer som söker som förare). En förtroendeläkare kan tillstyrka eller avstyrka ansökan, men det är kommunen som avgör om villkoren för att utfärda ett parkeringstillstånd uppfylls.

När det gäller förtroendeläkare skiljer sig rutinerna åt i olika kommuner. En del anlitar förtroendeläkare endast i fall som är svåra att avgöra eller om läkarintyget är svårtolkat, andra anlitar förtroendeläkaren vid alla beslut om avslag.

Om förtroendeläkaren rekommenderar avslag på ansökan bör sökanden beredas tillfälle att komplettera ansökan. Förtroendeläkaren kan efter komplettering ändra sin bedömning.

En del kommuner vittnar om svårigheter med att hitta läkare som vill vara förtroendeläkare. Det kan bero på missförståndet att det är förtroendeläkaren som avgör om en person ska få parkeringstillstånd eller inte. Det kan också handla om risk för en jävsituation om förtroendeläkaren även är behandlande läkare på orten. Kommunen kan anlita en förtroendeläkare på annan ort om det är svårt att lösa i den egna kommunen.

Överklagan

Om sökanden är missnöjd med ett avslag kan beslutet överklagas. Överklagan skickas till kommunen, som kan ändra sitt beslut om ny information har tillkommit. Kvarstår kommunens bedömning skickas överklagan vidare till länsstyrelsen. Överklagan skickas i original till länsstyrelsen och kommunen behåller kopior. Övriga handlingar som legat till grund för kommunens beslut i det aktuella ärendet (ansökan, läkarutlåtande, utlåtande från förtroendeläkare till exempel) bifogas som kopior till länsstyrelsen och kommunen behåller originalen.

Beslutar länsstyrelsen om bifall till överklagandet utfärdar kommunen ett parkeringstillstånd förutsatt att kommunen ogillar länsstyrelsens beslut (avslag eller bifall). Om så är fallet överklagas beslutet till Transportstyrelsen. I väntat på Transportstyrelsens beslut ska parkeringstillståndet inte utfärdas.

Det är inte möjligt att överklaga att någon annan har beviljats parkeringstillstånd.

Trasiga tillstånd

Tillstånd som är så trasiga att de inte kan användas längre ersätts med ett nytt tillstånd med nytt nummer och det gamla tillståndet makuleras och spärras.

Dödsfall

Kommunen bör ha som rutin att med jämna mellanrum kontrollera tillståndsinnehavare mot avlidna enligt kommuninvånarregistret (KID). Om uppgift om dödsfall kommer till kommunen utifrån ska den kontrolleras.

Tillstånd som har tillhört avliden person ska spärras och dödsboet under rättas (med uppmaning att skicka tillbaka tillståndet). Tillstånd som har skickats tillbaka till kommunen ska makuleras.

Säkerhet och missbruk

Skydd för handläggare

Kommunen behöver ha rutiner för hur hot och trakasserier mot handläggare ska förebyggas och hanteras om de uppstår.

Underlag för kort och hologrametiketter är värdeföremål som är stöldbegärliga. De ska därför förvaras inlåsta på ett säkert sätt.

Stulna och borttappade tillstånd

Parkeringstillstånden är mycket attraktiva på den svarta marknaden och tillstånd säljs för höga belopp (uppgifter om tiotusentals kronor förekommer). Främsta anledningen är gratis parkering, men även möjligheten att stå på plats med parkeringsförbud, parkeringsplatser reserverade för rörelsehindrade och under längre tid än annars.

I samband med en utredning 2005 genomfördes en enkät till ett stort antal innehavare av parkeringstillstånd. Så många som 10 % av dem som besvarade enkäten uppgav att de någon gång fått sitt tillstånd stulet. Detta medför förstås betydande olägenhet för de drabbade. Förutom att tvingas ordna med nytt tillstånd får man skador på bilen, till exempel en sönderslagen vindruta.

Parkeringsavgifter även för personer med parkeringstillstånd skulle sannolikt minska stöldrisken eftersom tillstånden då blir mindre attraktiva.

För att utfärda ett nytt tillstånd efter stöld bör handläggaren kräva att få se en polisanmälan *där det framgår att parkeringstillståndet har blivit stulet*.

Stulna eller borttappade tillstånd ska spärras och ett nytt tillstånd skrivas ut till innehavaren.

För att minska risken för stöld kan kommunen rekommendera innehavare av parkeringstillstånd att inte ha tillstånden liggande synligt i bilen när de parkerar på förhyrd plats, egen tomt eller liknande.

I dagsläget finns inget officiellt nationellt register över spärrade, förfalskade eller borttappade tillstånd. På marknaden saluförs spärrtjänster av privata företag, men dessa register omfattar endast de kommuner som köper tjänsten. Om en parkeringsvakt är osäker på ett tillstånds giltighet, behöver kommunen kontakta den kommun som har utfärdat det. SKL har uppvaktat Näringsdepartementet med önskemål om att det ska upprättas ett nationellt register över giltiga tillstånd.

Förfalskningar

Förfalskningar, framförallt av utländska tillstånd, förekommer. Sannolikt är det främsta motivet möjligheten att parkera gratis. Avgift även med parkeringstillstånd borde minska marknaden för förfalskade tillstånd och därmed öka tillgängligheten till de reserverade parkeringsplatserna för rättmätiga innehavare.

Om polis, parkeringsvakt eller privatperson hittar förfalskningar eller kopior ska tillstånden spärras. Rättmätig innehavare av originalet måste då få ett helt nytt tillstånd med nytt nummer.

Olovligt brukande

Det förekommer att tillstånd söks på oriktig grund och att tillstånd används på ett oriktigt sätt av innehavaren eller av en annan person. Dessutom förekommer det att innehavare av parkeringstillstånd hotas eller får ersättning för att låna ut parkeringstillståndet.

Om tillståndet används på annat sätt än vad som föreskrivs kan det dras in. Vid misstanke om att ett parkeringstillstånd missbrukas bör innehavaren kontaktas, per telefon eller skriftligt, med begäran om en förklaring samt information om att tillståndet kan dras in om eventuellt missbruk fortsätter.

Med regelbunden kontroll mot kommuninvånarregistret kan kommunen spärra tillstånd som utfärdats för personer som har avlidit och på så sätt minska risken för olovligt brukande.

Om någon hör av sig med uppgifter om misstänkt missbruk är det viktigt att endast ta emot upplysningar. Den som tar emot uppgifterna får inte berätta något om innehavaren för den som klagar (se även *Skyddad identitet*). En klagande som hör av sig per telefon ska upplysas om att tillståndshavaren kan få reda på klagomålet om denne begär ut sin akt. Detsamma gäller för klagomål som inkommer med (e-)post. Detta gäller även om uppgiftslämnaren vill vara anonym. Inför ett eventuellt utlämnande av akt görs en sekretessprövning. Om det kan antas att ett utlämnande av akt som innehåller uppgift om klagandens identitet kan innebära risk för våld eller men för klaganden, tas detta med i sekretessprövningen.

Misstankar om olovligt brukande och tillståndshavarens yttrande sparas i akten.

Om missbruket är grovt och/eller återkommande samt kan bevisas, till exempel genom film och/eller fotografi, fattas beslut om att tillståndet ska återkallas.

Beslut om återkallelse skickas till innehavaren med mottagningsbevis och upplysningar om hur beslutet kan överklagas. När tiden för överklagan har gått ut spärras tillståndet, förutsatt att en eventuell överklagan inte bifalls. Om tillståndet skickas tillbaka makuleras det, annars ligger spärren kvar giltighetstiden ut.

Skyddad identitet

Kommunen ska ha rutiner för hur sekretessbelagda personuppgifter ska hanteras. Samma rutiner omfattar även hantering av olika parkeringsfrågor. Det finns generella regler för alla myndigheter om utlämnande av adress när våld eller hot kan misstänkas.

I all hantering och kommunikation som rör personer med skyddad identitet krävs extra noggrannhet. Innan uppgifter lämnas ut ska en särskild sekretessprövning göras. Om någon ringer, oavsett vem det är eller vem personen uppger sig vara, får det inte ens avslöjas om personen bor i kommunen eller inte. Observera att detta även gäller om det är en parkeringsvakt, polis, en domstol eller personen själv som hör av sig.

Kravet på att inte avslöja var en person med skyddad identitet bor kan bli ett problem om denne ansöker om och använder boendeparkeringstillstånd. Kommunen bör ha rutiner för hur detta ska hanteras, samt upplysa sökande om riskerna med att använda ett boendeparkeringstillstånd.

Om kommunen behöver ta kontakt med en person som har skyddad identitet eller kontakta andra myndigheter i ärenden rörande personen, måste det ske på ett säkert sätt. Som säkra sätt anses brev, elektronisk kommunikation där e-legitimation krävs eller personligt besök (legitimation krävs). Okrypterad e-post ska inte användas, inte ens inom eller mellan myndigheter. Kommunikation mellan myndigheter som sker per telefon kräver motringning.

Post med till exempel boendeparkeringstillstånd, parkeringstillstånd för rörelsehindrade eller besked om beslut till en person med skyddad identitet skickas till Skatteverket som har en förmedlingstjänst. Mer information om hur man går till väga finns på Skatteverkets webbplats.

För att öka säkerheten kan det vara lämpligt att endast ett fåtal, speciellt utbildade, handläggare har rätt att hantera skyddade personuppgifter.

Ytterligare information kan erhållas från Skatteverket.

Observera att den som har skyddad identitet kan vara en polisman, en anställd vid domstol eller liknande som är berörd i hanteringen av ett ärende.